

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

30 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz (przewodniczący)

SSN Leszek Bielecki

SSN Renata Żywicka (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 30 czerwca 2023 r. w Warszawie,
skargi kasacyjnej B. spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 25 marca 2021 r., I ACa 608/20,

w sprawie z powództwa P.C. i M.C.

przeciwko B. spółki akcyjnej w W.

o zapłatę ewentualnie o ustalenie,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 25 marca 2021 r. oddalił apelację pozwanego Banku Spółki Akcyjnej w W. od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 28 października 2020 r. ustalającego, że umowa o kredyt hipoteczny zawarta pomiędzy Bankiem Spółką Akcyjną z siedzibą w W. a P. C. i M. C. w dniu 29 listopada 2006 r. jest nieważna w całości (pkt I), a w pozostałym zakresie oddalającą powództwo (pkt II).

Sąd Apelacyjny w całości podzielił ustalenia faktyczne i prawne Sądu pierwszej instancji. W sprawie ustalono, że w dniu 29 listopada 2006 r. powodowie zawarli z pozwaną umowę o kredyt hipoteczny, na podstawie której bank udzielił im kredytu hipotecznego w kwocie 303 000 PLN, indeksowanego do waluty CHF w celu budowy domu na nieruchomości w kwocie 300 000 PLN oraz kosztów wliczonych w kredyt (provizji) w kwocie 3 000 PLN. Okres kredytowania miał wynosić 420 miesięcy, przy czym okres karencji kredytu określono na 18 miesięcy licząc od dnia wypłaty kredytu lub pierwszej jego transzy. Wypłata kredytu miała nastąpić zgodnie z zasadami określonymi w regulaminie, z uwzględnieniem sposobu wypłaty w transzach, na rachunek bankowy kredytobiorcy. Kredytobiorcy zobowiązali się do spłaty kredytu wraz z odsetkami oraz opłatami i prowizjami wynikającymi z umowy i aktualnego cennika w oznaczonych terminach spłaty oraz wywiązywania się z pozostałych postanowień umowy. W umowie określono całkowity koszt kredytu na dzień zawarcia umowy na kwotę 243 895,48 PLN, a rzeczywista roczna stopa oprocentowania na dzień sporządzenia umowy wynosiła 4,02% w skali roku. Oprocentowanie kredytów hipotecznych indeksowanych do waluty CHF, udzielonych po 1 października 2005 r. bank ustalał według zmiennej stopy procentowej, na podstawie stałej marży banku określonej w umowie kredytu oraz zmiennych stóp referencyjnych. Integralną część umowy kredytu stanowił także Regulamin kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku S.A., w którym wprowadzono między innymi definicje pojęć. Zgodnie z § 3 kredyt udzielony jest w walucie PLN może być indeksowany kursem waluty obcej na podstawie obowiązującej w banku Tabeli Kursów Walut Obcych. W przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej kwota raty spłaty obliczona jest według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w banku na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia spłaty.

Pozwem z 20 września 2017 r. powodowie domagali się zasądzenia od pozwanej kwoty 75 314,15 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz zasądzenia kosztów procesu. Pismem z 23 listopada 2018 r. powodowie zmodyfikowali powództwo w ten sposób, że w przypadku nieuwzględnienia żądań o zasądzenie od pozwanej solidarnie kwoty

objętej żądaniem zapłaty, wobec abuzywności klauzul indeksacyjnych, wnieśli o ustalenie, że umowa kredytu jest nieważna.

Pozwana w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa w całości.

Powodowie podpisali przed zawarciem umowy kredytowej informację dla wnioskodawców ubiegających się o produkty hipoteczne indeksowane kursem waluty obcej, oparte na zmiennej stopie procentowej, w treści której wskazano, że wybierając zadłużenie w walucie obcej kredytobiorcy korzystają z oprocentowania niższego w porównaniu z kredytem złotowym i spłacają miesięcznie niższą ratę kredytu. Zaciągając zobowiązanie w walucie obcej, kredytobiorcy są narażeni na ryzyko zmiany kursów walutowych. Pouczono ich, że występowanie ryzyka kredytowego sprawia, że zarówno rata spłaty, jak i wysokość zadłużenia tytułem zaciągniętego kredytu przeliczona na PLN na dany dzień podlega ciągłym wahaniom, w zależności od aktualnego kursu waluty. Poddano pod rozwałę zaciągnięcie długoterminowego kredytu w PLN jako korzystną alternatywę w stosunku do kredytów walutowych, które mimo atrakcyjnych aktualnie warunków cenowych w długim okresie mogą okazać się droższe na skutek wzrostu kursów walutowych. W zakresie ryzyka zmiany stóp procentowych kredytobiorcy byli informowani o tym, że w przypadku kredytów złotych jak i walutowych, oprocentowanych w oparciu o zmienną stopę procentową, to kredytobiorca ponosi ryzyko zmian stóp procentowych. Podano, że oprocentowanie kredytów i pożyczek hipotecznych składa się ze stałej marży Banku i zmiennej stopy referencyjnej i zmienia się co kwartał. Kredytobiorcy otrzymywali informacje w tym zakresie również poprzez umowę, wniosek kredytowy oraz załączniki, m.in. regulamin i cennik, z których treścią mogli się zapoznać.

Klientom został przedstawiony kurs franka do złotego za okres od 11 lutego 2000 r. do 27 września 2006 r. Postanowienia umowy były ustalane przez bank jednostronnie, a kredytobiorcy zawierali umowę według standardowego wzorca umowy. Wzorzec umowy nie zawierał definicji spreadu. Postanowienia umowy nie były indywidualnie negocjowane. Kredytobiorcy złożyli oświadczenie o ustanowieniu hipoteki kaucyjnej do kwoty 515 000 zł na nieruchomości. W dniu 16 czerwca

2008 r. powodowie złożyli wniosek o zmianę warunków umowy kredytu, wnosząc o jego podwyższenie o kwotę 120 000 zł, jako walutę kredytu wskazując CHF, celem wykończenia i modernizacji domu przedkładając zaświadczenia o zatrudnieniu i wysokości zarobków. W dniu 27 sierpnia 2008 r. strony zawarły aneks do umowy, na podstawie którego kwota kredytu została powiększona do kwoty 423 000 PLN, co miało stanowić równowartość sumy CHF, zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Banku z daty uruchomienia kredytu.

Pozwana zaksięgowwała ten kredyt jako walutowy w księgach rachunkowych. Sposób oprocentowania tych kredytów również został ustalony, jak dla kredytów walutowych. Przy wypłacie kredytu nie korzystano z waluty CHF, która służyła jedynie jako zabezpieczenie Banku przed ryzykiem walutowym. Klienci banku nie byli informowani o sposobie tworzenia tabel walutowych.

Powodowie dokonywali spłat kredytu co do zasady w złotych polskich. Obecnie negatywnie oceniają sposób, w jaki im przedstawiono umowę kredytową. Z uwagi na rosnące raty kredytowe i saldo kredytu w przeliczeniu na PLN są rozczarowani brakiem właściwego udzielenia im informacji co do skutków zawarcia umowy kredytu indeksowanego do CHF, zwłaszcza, że pomimo długoletniej spłaty kredytu jego saldo w złotych polskich jest wysokie.

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo ewentualne jako zasadne, zasługiwało na uwzględnienie w całości, oddaleniu podlegało natomiast żądanie główne.

Sąd wskazał, że z literalnego brzmienia umowy wynikało, iż walutą kredytu był PLN. Zmiany kursów walut mogły mieć wpływ jedynie na wysokość kredytu zaciągniętego w PLN, ponieważ zmiana kursu waluty franka szwajcarskiego nie mogła mieć wpływu na wysokość zobowiązania kredytobiorcy wyrażonego po indeksacji w CHF. Sąd pierwszej instancji uznał, iż indeksacja była jedynie mechanizmem przeliczeniowym (waloryzacyjnym), a zastosowanie tej klauzuli nie było równoznaczne z udzieleniem kredytu w walucie obcej. W ocenie Sądu, kredyt indeksowany do CHF nie może być traktowany jako instrument finansowy, a tym samym nie podlega on regulacjom dyrektywy MIFID. Zaznaczył, że pomimo zawarcia w umowie klauzul indeksacyjnych powodom przedstawiono jedynie ogólną

informację o ryzyku walutowym, a postanowienia umowne dotyczące mechanizmu waloryzacji nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny i transparentny dla konsumentów. Niewątpliwym natomiast jest, że zawierając umowę o kredyt hipoteczny, posłużono się wzorcem, ustalonym przez bank. Sąd uznał, że pozwany mimo spoczywania na nim ciężaru dowodzenia, nie wykazał w przedmiotowej sprawie, zgodnie z art. 385¹ § 4 k.c., aby analizowane postanowienia umowy były postanowieniami uzgodnionymi z powodami indywidualnie. Zaznaczył, że pomimo zawarcia w umowie klauzul indeksacyjnych powodom przedstawiono jedynie ogólną informację o ryzyku walutowym, a postanowienia umowne dotyczące mechanizmu waloryzacji nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny i transparentny dla konsumentów. Niewątpliwym natomiast jest, że zawierając umowę o kredyt hipoteczny, posłużono się wzorcem, ustalonym przez bank. Możliwości wyboru spłaty zadłużenia w walucie obcej, z której powodowie mogli zrezygnować, nie można uznać za tożsamą ze świadomą zgodą na podjęcie wszelkich ryzyk związanych ze spłatą kredytu indeksowanego. Z zeznań świadków nie wynikało, aby powodom przedstawiono wszelkie konsekwencje wynikające z wyboru określonego rachunku bankowego. W efekcie, nie można uznać, że powodowie wyrazili świadomą zgodę, przyjmując na siebie ryzyko zmian kursowych.

Dokonując oceny postanowień umowy kredytu przez pryzmat art. 385¹ § 1 - 3 k.c., Sąd uznał za abuzywne postanowienia umów kredytu zawarte w:

- § 2 ust. 2 o treści: „Kredyt jest indeksowany do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku w dniu uruchomienia kredytu lub transzy. Po uruchomieniu kredytu lub pierwszej transzy kredytu wypłacanego w transzach Bank wysyła do kredytobiorcy pismo informujące o wysokości pierwszej raty kredytu, kwocie kredytu w CHF oraz jego równowartości w PLN zgodnie z kursem kupna CHF według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku w dniu uruchomienia kredytu/transzy, przy czym zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość zaciągniętego kredytu oraz raty kapitałowo – odsetkowej”,

- § 7 ust. 1 o treści: „Kredytobiorca zobowiązuje się spłacić kwotę kredytu w CHF ustaloną zgodnie z § 2 w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z Tabelą Kursów Walut Obcych Banku S.A.”,

- § 8 ust. 3 Regulaminu w brzmieniu: „W przypadku kredytu w walucie obcej kwota raty obliczona jest według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w Banku na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli Kursów Walut Obcych z dnia spłaty”.

Ocena analizowanych klauzul, jako abuzywnych, wynika zdaniem Sądu Okręgowego również z tego, że bank, przy zawieraniu umowy nie dopełnił obowiązków informacyjnych, albowiem konsumenci nie byli w sposób jednoznaczny i czytelny poinformowani o wszelkich kosztach, jakie będą musieli ponieść z tytułu zaciągniętego kredytu. Co więcej, poza ich kontrolą pozostawało także uprawnienie banku do jednostronnego ustalania stosowanych kursów, które wpływały na wysokość środków pozostawionych do dyspozycji kredytobiorcy. Zapisy analizowanej umowy kredytowej prowadziły do naruszenia ekonomicznych interesów konsumenta przez umożliwienie drugiej, silniejszej i profesjonalnej stronie umowy wpływania na treść stosunku zobowiązaniowego, w toku jego wykonywania. Niewątpliwym zatem jest, że doszło do rażącej dysproporcji praw i obowiązków konsumenta w stosunku obligacyjnym.

W ocenie Sądu Okręgowego utrzymanie stosunku prawnego bez postanowień uznanych za bezskuteczne nie było możliwe w odniesieniu do umowy kredytu zawartej pomiędzy stronami. Utrzymanie w mocy postanowień umowy bez mechanizmu indeksacji byłoby sprzeczne z naturą stosunku kredytu indeksowanego, zaś strony nie przewidziały mechanizmu, który pozwalałby na jego utrzymanie. Ponadto pozwany konsekwentnie wskazywał, że zastosowanie do kredytu złotowego stawki LIBOR jest ekonomicznie niedopuszczalne, a bez postanowienia dotyczącego mechanizmu indeksacji, nie doszłoby do zawarcia umowy na warunkach wynikających z eliminacji niedozwolonej klauzuli.

W konsekwencji, zgodnie z art. 58 § 1 k.c., umowy takie należy uznać za nieważne. Sąd Okręgowy miał przede wszystkim na względzie, że bezskuteczność

analizowanych postanowień umów prowadziłyby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale także pośrednio - do zaniku ryzyka kursowego, które bezpośrednio związane jest z indeksacją do waluty kwoty przedmiotowego kredytu. W konsekwencji bezskuteczności postanowień umownych przewidujących mechanizm indeksacji, kwota zobowiązania banku, jak i kredytobiorców byłaby wyrażona w walucie PLN, przy jednoczesnym pozostawieniu oprocentowania opartego o właściwą stawkę LIBOR 3M CHF - jak wynikało z postanowień Regulaminu do kredytów w walucie frank szwajcarski.

Powodowie domagając się ustalenia nieważności umowy nie wnosili o zasądzenie kwoty objętej żądaniem pozwu, która opiewała na kwotę różnicy sumy zapłaconej przez nich tytułem należności wynikającej z umowy, od której odjęto kwotę należną bankowi, po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych, przewidujących mechanizm indeksacji. Oceniając, że postanowienia analizowanych umów, które odnoszą się do mechanizmu indeksacji, dotyczyły głównego przedmiotu umowy i miały bezpośredni wpływ na ukształtowanie głównego świadczenia stron, tj. zobowiązania kredytobiorców Sąd Okręgowy wziął pod uwagę to, że usunięcie postanowienia określającego główne świadczenia stron, podobnie jak postanowienia określającego niektóre z *essentialia negotii* umowy prowadzi w istocie do nieważności umowy jako całości. W prawie polskim nie istniały bowiem w dacie zawarcia umowy o kredyt hipoteczny, takie normy dyspozytywne, które pozwalałyby na zastąpienie abuzywnych postanowień umowy jakimikolwiek innymi postanowieniami. Z tego też względu za niedopuszczalne należało w tym zakresie uznać z urzędu zastępowanie przez Sąd niedozwolonego postanowienia umownego innym mechanizmem wyliczenia kwoty kredytu. Nie było także podstaw do zastosowania kursu kupna waluty, czy też średniego kursu stosowanego przez NBP. Taka możliwość nie została przewidziana przez strony umowy, a z ustalonych zwyczajów, obowiązujących w tego rodzaju stosunkach prawnych, nie sposób jest zastosować innych mierników kursu waluty dla określenia kwoty kredytu, jak również dla pozostałych postanowień analizowanych w niniejszej sprawie.

Treść art. 358 k.c., w kształcie regulującym możliwość spełnienia świadczenia w walucie polskiej w przypadku, w którym przedmiotem zobowiązania jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej i określającym wartość waluty obcej według

kursu średniego NBP, weszła w życie dopiero w dniu 24 stycznia 2009 r., na mocy nowelizacji Kodeksu cywilnego z dnia 23 października 2008 roku (Dz.U. Nr 228, poz.1506). Tym samym, przepis ten nie może być miarodajny dla określenia treści zobowiązania wynikającego z umowy zawartej między stronami. Co więcej, przepis ten dotyczył zobowiązań wyrażonych w walucie obcej i sposobu ich przeliczenia na walutę polską. Zawarta pomiędzy stronami umowa o kredyt hipoteczny dla określenia wysokości - przeliczenia kwoty kredytu wyrażonej w walucie polskiej - za pomocą klauzuli indeksacyjnej przewidywała mechanizm przeliczenia na CHF.

Stwierdzenie nieważności w okolicznościach sprawy było zgodne z żądaniem powodów, z zeznań których wynikało, że konsekwencje zastosowania takiej sankcji są jej znane.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy, na podstawie art. 189 k.p.c., uwzględnił żądanie ewentualne co do ustalenia nieważności umowy o kredyt hipoteczny zawartej w dniu 29 listopada 2006 r.

Apelację od przedmiotowego orzeczenia wniosła pozwana, zaskarżając je w części ustalającej, że umowa o kredyt hipoteczny zawarta między stronami w dniu 29 listopada 2006 r. jest nieważna w całości oraz w części rozstrzygającej o kosztach procesu, tj. w zakresie pkt I i III wyroku.

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 25 marca 2021 r. oddalił apelację. Sąd wskazał, że wbrew zarzutom pozwanego nie sposób uznać, iż postanowienia umowne odnoszące się do walutowości były indywidualnie z powodami uzgadniane. Zgodnie z art. 385¹ § 4 k.c. ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie spoczywa na tym, kto się na to powołuje. Pozwana nie zaoferowała dowodu, który uwiarygodniłby okoliczność, że powodowie mieli wpływ na treść kwestionowanych postanowień objętych warunkami umowy.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji prawidłowo przyjął, iż kwestionowane przez powodów tzw. klauzule waloryzacyjne mają charakter postanowień niedozwolonych. Zasadnie Sąd Okręgowy uznał też, że bez tych postanowień nie doszłoby do zawarcia między stronami czynności prawnej objętej umową, co skutkowało przyjęciem, że czynność prawna jest nieważna.

Sąd Apelacyjny przyjął, że w ustalonym stanie faktycznym kredytobiorcy nie zostali właściwie poinformowani o ryzyku kursowym. W ocenie Sądu drugiej instancji, niedostateczna informacja o ryzyku walutowym w zasadzie uniemożliwiała podjęcie racjonalnej decyzji dotyczącej zawarcia umowy kredytowej, a klauzule indeksacyjne zawierające niejednoznaczne i niezrozumiałe dla konsumenta warunki ryzyka kursowego naruszały równowagę kontraktową stron. W ten sposób bank wykorzystywał swoją przewagę informacyjną oraz uprzywilejowaną pozycję profesjonalisty przy zawieraniu umowy kredytowej z powodami. Jednocześnie postanowienia umowy kredytowej odsyłające w przypadku wypłaty jak i spłaty kredytu w innej walucie niż waluta kredytu do tabel kursowych banku, podlegają ocenie w kontekście naruszenia dobrych obyczajów i interesów konsumenta, ponieważ nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Tym samym wbrew stanowisku pozwanego, należy uznać je za abuzywne. W ocenie Sądu Apelacyjnego, wynika to z mechanizmu klauzul indeksacyjnych wpisanych w treść umowy kredytowej przez pozwanego.

Sąd zwrócił uwagę, iż odnosząc się do wewnętrznych tabel kursowych banku, pozwany przyznał sobie możliwość jednostronnego modyfikowania wysokości zadłużenia powodów. Wbrew stanowisku pozwanego klauzule te nie odwołują się do żadnych obiektywnych wskaźników, na które powodowie mogliby mieć wpływ lub chociaż możliwość weryfikacji. Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie istnieje możliwość zastąpienia spornych klauzul innymi postanowieniami. Nie jest bowiem możliwe przekształcenie umowy kredytu indeksowanego w umowę o kredyt złotowy, z pozostawieniem oprocentowania według stawek LIBOR. Taka ingerencja byłaby przekształceniem umowy w stosunek prawny niezgodny z intencją stron. Nadto kredyt indeksowany z oprocentowaniem charakterystycznym dla waluty obcej po wyeliminowaniu zapisów o sposobie wyliczania jego rat, nie stanie się, zdaniem Sądu Apelacyjnego, automatycznie kredytem złotówkowym oprocentowanym jak dla zobowiązań w walucie obcej, co więcej tego typu instrumenty w ogóle nie występują na rynku i trudno byłoby oszacować, jakie byłyby dla stron skutki ekonomiczne pozostawienia tego typu umowy. W konsekwencji powyższego oraz braku przepisów dyspozytywnych, które mogłyby zastąpić luki powstałe po wyeliminowaniu

niedozwolonych klauzul, w ocenie Sądu Apelacyjnego nie istnieje możliwość utrzymania w mocy umowy.

Podobnie nieuzasadnione było, zdaniem Sądu Apelacyjnego, dokonywanie spłaty rat kapitałowo-odsetkowych wynikających z umowy z uwzględnieniem stawki WIBOR, co skutkowałoby powstaniem stosunku prawnego, na który strony się nie umawiały.

Powyższy wyrok pozwana zaskarżyła skargą kasacyjną w całości.

Skarżąca wskazała na naruszenie: art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 6 ust. 1 i 7 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE nr L 95, dalej: dyrektywa 93/13/EWG), art. 189 k.p.c., art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z 385² k.c., art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z 385² k.c., art. 385¹ § 3 i 4 k.c., art. 385¹ § 1 k.p.c, art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG, art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 7 ust. 1 i 8b ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG i art. 353¹ k.c. w zw. z art. 2, 31 ust. 3 i 32 ust. 1 Konstytucji, art. 58 § 1 k.c. w zw. art. 24 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 2027), art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 354 § 1 k.c., art. 56 k.c., art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. z 2023 r., poz. 2488; dalej: pr.bank.) w zw. z art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. zmieniająca ustawę Prawo bankowe (Dz.U.2011, nr 165, poz. 984).

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w całości i oraz przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, bądź ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz o orzeczenie co do istoty sprawy, przez zmianę wyroku Sądu Okręgowego w całości, przez uwzględnienie apelacji pozwanego i oddalenie powództwa w całości. Ponadto skarżący wniósł o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowie wnieśli o oddalenie skargi kasacyjnej w całości jako niezasadnej oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz

powodów kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego przed sądem kasacyjnym, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jako niezasadna podlegała oddaleniu.

W pierwszej kolejności należy ustosunkować się do zarzutów naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. 189 k.p.c. i art. 316 k.p.c. Dopiero bowiem ustalenie, że sąd w sposób prawidłowy, tj. zgodny z przepisami proceduralnymi, przeprowadził postępowanie dowodowe, pozwala na ocenę prawidłowości zastosowania prawa materialnego.

Za chybiony należało uznać zarzut skargi kasacyjnej niewłaściwego zastosowania art. 189 k.p.c. przez uznanie, że powodowi przysługiwał interes prawny w powództwie o ustalenie, podczas gdy w przysługiwało im powództwo dalej idące – o świadczenie, a powództwo o ustalenie nie ureguje sytuacji prawnej stron w sposób ostateczny.

W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, zgodnie z którym interes prawny do wytoczenia powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego nie zachodzi, jeżeli zainteresowany może na innej drodze osiągnąć w pełni ochronę swoich praw, w szczególności na drodze powództwa o spełnienie świadczenia. Zarazem wskazuje się jednak, że interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. należy rozumieć szeroko. Uzależnienie powództwa o ustalenie od interesu prawnego należy pojmować elastycznie, z uwzględnieniem celowościowej jego wykładni, konkretnych okoliczności danej sprawy, szeroko pojmowanego dostępu do sądów i tego, czy w drodze innego powództwa (powództwa o świadczenie) strona może uzyskać pełną ochronę (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 9 lutego 2012 r., III CSK 181/11, OSNC 2012, nr 7-8, poz. 101; z 17 kwietnia 2015 r., III CSK 226/14; z 23 marca 2018 r., II CSK 371/17 i z 26 maja 2021 r., II CSKP 64/21, postanowienia Sądu Najwyższego z 12 lutego 2021 r., IV CSK 423/20, i z 29 grudnia 2021 I CSK 336/21). Interes prawny zachodzi zatem nie tylko wtedy, gdy dotyczy obecnych stosunków prawnych i praw, ale dotyczy także przyszłych lub prawdopodobnych stosunków prawnych (zob. uchwałę Sądu

Najwyższego z 14 marca 2014 r., III CZP 121/13, OSNC 2015, nr 2, poz. 15; wyrok Sądu Najwyższego z 23 marca 2018 r., II CSK 371/17).

Sąd Najwyższy podziela argumentację obu sądów, że interes prawny istnieje, gdy ze spornego stosunku prawnego wynikają dalej idące skutki, których dochodzenie na drodze powództwa o świadczenie nie jest możliwe lub nie jest aktualne, w takim przypadku tylko powództwo o ustalenie może w sposób definitywny rozstrzygnąć stan niepewności. W niniejszej sprawie dopóki strony wiąże umowa kredytowa powodowie nie mogą domagać się np. rozliczenia umowy. Nie można też tracić z pola widzenia hipotecznego zabezpieczenia umowy. Interes prawny powodów w żądaniu ustalenia nieważności umowy w tym kontekście jest oczywisty, bowiem bez takiego rozstrzygnięcia na przyszłość o zasadach rozliczenia kredytu, nie istnieje możliwość definitywnego zakończenia sporu w zakresie wysokości rat i sposobu rozliczenia kredytu. Wobec tego interes prawny powodów w żądaniu ustalenia nieważności umowy jest niewątpliwy.

Wbrew twierdzeniom skarżącego nie może mieć zastosowania w sprawie. art. 358 k. c. w brzmieniu obowiązującym od 24 stycznia 2009 r. Co więcej, przepis ten dotyczy zobowiązań wyrażonych w walucie obcej (zob. art. 358 § 1 k.c.). Nie powinno ulegać wątpliwości, że w przypadku umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej (CHF) zobowiązanie jest wyrażone w złotych polskich, a waluta obca stanowi jedynie miernik wartości zobowiązania zaciągniętego w walucie polskiej i świadczeń spełnianych przez kredytobiorców w walucie polskiej (klauzula indeksacyjna). Nie ma zatem możliwości zastąpienia przewidzianej w umowie stron konstrukcji klauzuli indeksacyjnej mechanizmem wywiedzionym z art. 358 § 2 k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 23 marca 2022 r., II CSKP 532/22; z 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 48; z 28 października 2022 r., II CSKP 894/22). Niezależnie od tego, art. 358 § 2 k.c. wszedł w życie 24 stycznia 2009 r. (zob. ustawę z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy – Prawo dewizowe, Dz.U. Nr 228, poz. 1506). Wątpliwa jest więc możliwość stosowania tego przepisu w odniesieniu do umowy zawartej przez strony przed wejściem w życie tego przepisu, a co za tym idzie wbrew zarzutom skargi nie doszło do naruszenia przez Sąd Apelacyjny przepisu art. 316 § 1 k.p.c.

Ponadto, w wyroku z 26 marca 2019 r. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykluczył, aby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach (C-70/17, Abanca Corporación Bancaria SA przeciwko Albertowi Garcíi Salamance Santosowi i Bankia SA przeciwko Alfonsowi Antoniowi Lau Mendozie i Verónice Yulianie Rodríguez Ramírez, ECLI:EU:C:2019:250, pkt 54). Oznacza to, że nieuprawnione jest zastąpienie przez sąd postanowień niedozwolonych innymi, co prowadziłoby w istocie do zmiany treści łączącej strony umowy. Możliwość takiej zmiany umowy przez sąd stoi w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy 93/13/EWG, gdyż przedsiębiorcy wiedzieliby, że nawet w razie zastosowania klauzuli niedozwolonej umowa zostanie skorygowana przez sąd w sposób możliwie najpełniej odpowiadający ich woli, a jednocześnie dopuszczalny w świetle przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych (zob. też wyrok TSUE z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W., R.W. przeciwko Bank BPH, ECLI:EU:C:2021:341, pkt 68).

Przechodząc do naruszenia przepisów prawa materialnego, nie ma wątpliwości, że postanowienia umowy (regulaminu), określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych. Postanowienia podobne do ocenianych w tej sprawie były już wielokrotnie przedmiotem orzeczeń Sądu Najwyższego (zob. np. wyroki z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17).

Dominujący jest w orzecznictwie Sądu Najwyższego pogląd, że takie klauzule mają charakter abuzywny, bowiem kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Sprzeczność z dobrymi obyczajami i naruszenie interesów konsumenta polega w tym wypadku na uzależnieniu wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od swobodnej decyzji banku. Zarówno przeliczenie kwoty kredytu na walutę obcą w chwili jego wypłaty, jak i przeliczenie dokonane w chwili wymagalności poszczególnych rat, które podlegają spłacie, służy bowiem określeniu wysokości świadczenia konsumenta. Takie uregulowanie umowne należy uznać za niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda banku w ustaleniu kursu jest

pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona, np. w razie wprowadzenia możliwych maksymalnych odchyłeń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów (patrz: wyrok SN z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134). Takie postanowienia, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku. W ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron (zob. wyroki SN: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 19 września 2018 r., I CNP 39/17; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020, nr 7-8, poz. 64; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22).

Stanowisko, że postanowienia odnoszące się do przeliczania kwoty kredytu oraz uiszczanych spłat na walutę obcą są niedozwolonymi postanowieniami umownymi, oznacza, że zgodnie z art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c., nie wiążą powodów. W wyroku z 21 grudnia 2016 r., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, Francisco Gutiérrez Naranjo i Ana María Palacios Martínez przeciwko Cajasur Banco i Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (BBVA) (ECLI:EU:C:2016:980), TSUE wyjaśnił, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG należy interpretować w ten sposób, iż warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta. W związku z tym sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku powinno mieć z reguły skutek w postaci „przywrócenia” sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku tego warunku (pkt 61-62). Obecnie przyjmuje się, że postanowienia odnoszące się do sposobu określania przez kredytodawcę kursu walutowego, stanowiące element klauzuli indeksacyjnej (przeliczeniowej) określają „główne świadczenia stron”. Wykładnia tego pojęcia w kontekście art. 385¹ § 1 k.c. w aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego jest jednoznaczna (zob. m.in. wyroki SN z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia

2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22). Na takim stanowisku stoi też TSUE (zob. np. wyroki z 20 września 2017 r., C-186/16, Ruxandra Paula Andriciuc i in. przeciwko Banca Românească SA, ECLI:EU:C:2017:703, pkt 37; z 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank Nyrt. i OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt przeciwko Teréz Illyés i Emil Kiss, ECLI:EU:C:2018:750, pkt 68; z 14 marca 2019 r., C-118/17, Zsuzsanna Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt, ECLI:EU:C:2019:207, pkt 48; z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak i Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG, ECLI:EU:C:2019:819, pkt 44). Nie oznacza to jednak, że postanowienia te nie podlegają w żadnych okolicznościach kontroli pod kątem ich abuzywności. Postanowienia określające główne świadczenia stron nie podlegają bowiem takiej kontroli jedynie pod warunkiem, że zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.). Takie rozwiązanie, wywodzące się z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG, opiera się na założeniu, zgodnie z którym postanowienia określające główne świadczenia stron zazwyczaj odzwierciedlają rzeczywistą wolę konsumenta, gdyż do ich treści strony przywiązują z reguły największą wagę. W związku z tym zasada ochrony konsumenta musi ustąpić ogólnej zasadzie autonomii woli obowiązującej w prawie cywilnym. Wyłączenie spod kontroli nie może jednak obejmować postanowień niejednoznacznych (nietransparentnych), gdyż w ich przypadku konsument nie ma możliwości łatwej oceny rozmiarów swojego świadczenia i jego relacji do rozmiarów świadczenia drugiej strony.

Interpretując art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG, TSUE uznał, że „wymóg, zgodnie z którym warunek umowny musi być wyrażony prostym i zrozumiałym językiem, powinien być rozumiany jako nakazujący nie tylko, by dany warunek był zrozumiały dla konsumenta z gramatycznego punktu widzenia, ale także, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu wymiany waluty obcej, do którego odnosi się ów warunek, a także związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach dotyczących uruchomienia kredytu, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne” (wyroki TSUE: z 30 kwietnia 2014 r.,

C-26/13, Árpád Kásler i Hajnalka Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt, ECLI:EU:C:2014:282, pkt 75; z 20 września 2017 r., C-186/16, Ruxandra Paula Andriciuc i in. przeciwko Banca Românească SA, ECLI:EU:C:2017:703, pkt 45). Jednoznaczność postanowienia umownego to w tym kontekście także możliwość ustalenia treści stosunku zobowiązaniowego przez przeciętnego konsumenta. Nie chodzi więc jedynie o jednoznaczność językową, ponieważ postanowienia jednoznaczne w tym sensie mogą nie pozwalać na określenie treści zobowiązań, a w szczególności rozmiaru przyszłego świadczenia konsumenta.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że postanowienia, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku. W ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 22s stycznia 2016r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 19 września 2018 r., I CNP 39/17; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020, nr 7-8, poz. 64; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021r., V CSKP 49/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22).

Jest oczywiste, że klauzula przeliczeniowa zawarta w analizowanej umowie kryteriów jednoznaczności nie spełniała, skoro na jej podstawie pozwany mógł dowolnie jednostronnie ustalić wysokość oddanej do dyspozycji powodów kwoty kredytu, a powodowie nie byli w stanie z góry oszacować kwoty, którą mieli obowiązek świadczyć (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 4 listopada 2011 r., I CSK 46/11, OSNC-ZD 2013, nr A, poz. 4; z 15 lutego 2013 r., I CSK 313/12; z 10 lipca 2014 r., I CSK 531/13, OSNC-ZD 2015, nr D, poz. 53).

W świetle powyższego, Sąd Apelacyjny słusznie ocenił klauzule przeliczeniowe zawarte w analizowanej umowie łączącej strony jako niedozwolone w rozumieniu art. art. 385 § 1 zd. 2 k.c. Słusznie również uznał, że klauzule te nie są dla powodów wiążące oraz, że umowa nie wiąże powodów w całości. Wprawdzie

konsekwencją stwierdzenia, że dane postanowienie umowne ma charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. jest działająca ex lege sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia, połączona z przewidzianą w art. 385¹ § 2 k.c. zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie (zob. m.in. uchwałę Sądu Najwyższego z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, OSNC 2008, nr 7-8, poz. 87, oraz uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56, a także wyroki SN z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17), jednakże w sytuacji, gdy eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej deformacji regulacji umownej, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, nie można przyjąć, iż strony pozostają związane pozostałą częścią umowy. Ten ostatni wniosek wynika wyraźnie z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG, który przewiduje, że „...nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”.

W wyroku z 26 marca 2019 r. TSUE wykluczył, aby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach (C-70/17, Abanca Corporación Bancaria SA przeciwko Albertowi Garcíi Salamance Santosowi i Bankia SA przeciwko Alfonsowi Antoniowi Lau Mendozie i Verónice Yulianie Rodríguez Ramírez, pkt 54). Oznacza to, że nieuprawnione jest zastąpienie przez sąd postanowień niedozwolonych innymi, co prowadziłoby w istocie do zmiany treści łączącej strony umowy. Możliwość takiej zmiany umowy przez sąd stoi w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy 93/13/EWG, gdyż przedsiębiorcy wiedzieliby, że nawet w razie zastosowania klauzuli niedozwolonej umowa zostanie skorygowana przez sąd w sposób możliwie najpełniej odpowiadający ich woli, a jednocześnie dopuszczalny w świetle przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych (tak wyrok TSUE z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W., R.W. przeciwko Bank BPH, pkt 68).

Podkreślenia wymaga, że niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.) jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na

korzyść konsumenta, który może udzielić następczo świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób nadać mu skuteczność z mocą wsteczną (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21). Kluczowe znaczenie ma więc rozstrzygnięcie, w jakich wypadkach bezskuteczność konkretnego postanowienia lub postanowień umownych prowadzi do stanu braku związania umową z pozostałym zakresem, a więc skutku tożsamego z nieważnością umowy.

Wylimitowanie z umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej klauzuli przeliczeniowej powoduje, że nie jest możliwe określenie zgodnego z wolą stron rozmiaru wzajemnych świadczeń, a przede wszystkim wysokości zobowiązania konsumenta względem banku. Jeżeli bowiem postanowienia określające główne świadczenia stron są niejednoznaczne, to w efekcie nie ma zgodnych oświadczeń woli obu stron co do związania się umową o określonej treści. Nie istnieje więc konsens w zakresie głównych świadczeń, który z perspektywy art. 385¹ § 1 k.c. podlegałby ochronie. Stąd też wynika skutek w postaci braku związania umową w pozostałym zakresie (a nie tylko co do niedozwolonego postanowienia), skoro nie są uzgodnione główne świadczenia stron, a więc elementy konstrukcyjne umowy, przesądzające o istocie danego stosunku prawnego.

Tezy tej nie podważa argument, że przewidziana w art. 385¹ § 1 k.c. sankcja w postaci braku związania niedozwolonym postanowieniem umownym zawsze godzi w konsens stron, skoro w istocie dochodzi do „modyfikacji” treści stosunku prawnego na skutek wylimitowania w umowy abuzywnego postanowienia. W każdym wypadku dochodzi więc do „znieskształcenia” treści stosunku prawnego w porównaniu z umową. Jednak w sytuacji, gdy dotyczy to postanowień nie określających głównych świadczeń stron, brak związania niedozwolonymi postanowieniami nie wpływa w znaczący sposób na treść umowy. Chodzi bowiem w takiej sytuacji o uprawnienia i obowiązki stron o charakterze drugorzędym, które nie determinują charakteru (istoty) danej umowy. Zatem wylimitowanie tego rodzaju postanowień nie ma większego znaczenia dla bytu umowy, jej charakteru i konsensu stron na tej płaszczyźnie. Inaczej jest natomiast przy świadczeniach głównych stron. W takim wypadku wylimitowanie postanowienia kształtującego takie świadczenie, prowadzi

do ingerencji w istotę umowy przez pozbawianie jej elementów decydujących o jej naturze. Dlatego też nie może mieć kluczowego znaczenia okoliczność, że umowa da się faktycznie (technicznie) wykonać. Taka możliwość w zasadzie zawsze istnieje, chyba że co najmniej jedna ze stron będzie zobowiązana do spełnienia świadczenia niemożliwego (zob. art. 387 i 475 § 1 k.c.).

W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy wiążących Sąd Najwyższy należy przyjąć, iż strony umówiły się, po pierwsze, że wypłacona kredytobiorcom kwota zostanie przeliczona na CHF według określonych zasad. Po drugie, że kredytobiorcy będą spłacać zaciągnięty kredyt w złotych, przeliczanych na CHF również według określonych zasad. Wyeliminowanie klauzul przeliczeniowych powoduje, że nie można określić wysokości zadłużenia kredytobiorców w CHF, a także rozliczać dokonywanych przez nich spłat. W wyroku z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że w razie stwierdzenia abuzywności klauzuli ryzyka walutowego TSUE uznaje obecnie, że utrzymanie umowy „nie wydaje się możliwe z prawnego punktu widzenia”, co dotyczy także klauzul przeliczeniowych przewidujących *spread* walutowy (zob. wyroki TSUE: z 14 marca 2019 r., C-118/17, Zsuzsanna Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt., pkt 52, i z 5 czerwca 2019 r., C-38/17, GT przeciwko HS, ECLI:EU:C:2019:461, pkt 43). Zdaniem Trybunału, jest tak zwłaszcza wówczas, gdy unieważnienie tych klauzul doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również – pośrednio – do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją kredytu do waluty (wyrok TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak i Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG, pkt 44). W konsekwencji TSUE przyjął, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG nie stoi na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął - zgodnie z prawem krajowym - że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, iż ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy (wyrok z 3 października 2019 r., C-260/18, pkt 45). W wyroku tym za niedopuszczalne TSUE uznał m. in. wypełnienie

luk w umowie wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, w przypadku, gdy strony umowy wyrażą na to zgodę.

Nie było też możliwe przyjęcie, że powodowie, w ramach zobowiązania wynikającego z zawartej umowy kredytu, mają oddać pozwanemu kwotę środków pieniężnych, którą bank oddał im do dyspozycji (zob. art. 69 ust. 1 pr.bank.). Strony bowiem umówiły się inaczej. Kredytobiorcy mieli zwrócić bankowi w walucie polskiej kwotę, stanowiącą równowartość salda kredytu (zadłużenia) wyrażonego w CHF (por. jednak wyrok Sądu Najwyższego z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020, nr 7-8, poz. 64). Z jednej strony, nie jest możliwe ustalenie salda kredytu w CHF (z uwagi na wyeliminowanie klauzuli indeksacyjnej, nie jest możliwe przeliczenie oddanych powodom do dyspozycji środków na CHF), a z drugiej nie sposób ustalić równowartości tej kwoty w złotych (z tej samej przyczyny nie jest możliwe przeliczenie zadłużenia wyrażonego w CHF na złote). Prowadzi to więc do wniosku, że po wyeliminowaniu niedozwolonych postanowień umownych strony łączyłaby umowa kredytu, która nie pozwalałaby określić rozmiaru zobowiązania kredytobiorców. Taka konstrukcja umowy pozostaje w sprzeczności z art. 69 ust. 1 prawa bankowego w zw. z art. 353¹ k.c., skoro świadczenie jednej ze stron (kredytobiorców) jest nieokreślone co do wysokości.

Abstrahując od powyższych rozważań należy zauważyć, że wyrażenie przez konsumenta zgody na dane postanowienie umowne nie wyłącza możliwości uznania go za abuzywne. Jest wprost przeciwnie, skoro to postanowienia zawartej umowy, a więc takie, co do których strony tej umowy złożyły zgodne oświadczenia woli, podlegają ocenie na podstawie art. 385¹ § 1 k.c. Co więcej, umożliwienie konsumentowi wykonania umowy w określony sposób (w tym wypadku spłaty kredytu w CHF) nie eliminuje zasadniczej wadliwości umowy, istniejącej od chwili jej zawarcia, polegającej na zamieszczeniu w niej klauzul przeliczeniowych opartych na dowolnym ustalaniu przez bank kursu walutowego. Możliwość spłaty kredytu w CHF w żaden sposób nie eliminuje problemów z ustaleniem rozmiaru zadłużenia

kredytobiorcy, bowiem nie dotyczy aspektu przeliczenia udzielonej kwoty kredytu na CHF.

W świetle powyższego jako bezzasadne są wszystkie zarzuty skargi, zmierzające do wykazania dozwolonego charakteru zawartych w umowie klauzul przeliczeniowych czy też zarzuty wskazujące na możliwość utrzymania zawartej pomiędzy stronami umowy, nawet w sytuacji uznania ww. klauzul za abuzywne.

Z tego względu Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną.

[ał]

[SOP]